

แนวทางการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ราษฎรบุกรุกที่ดินในการ ปกครองของ มณฑลทหารบกที่ 32 จังหวัดลำปาง

ความมั่นคงของชาติอย่างหนึ่งคือการมีกำลังอำนาจกำลังรบด้วยกำลังทางทหารไม่ว่าจะเป็นขีดความสามารถของกำลังพล และ ความทันสมัยของเครื่องมือ หรือ ยุทธโศปกรณ์ แต่การนำทั้ง 2 สิ่งนี้เข้ามาผสมผสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ดังนั้น สถานที่ฝึกจึงมีความสำคัญและจำเป็น กองทัพบกมีที่ดินในการปกครองที่ใช้เป็นที่ทำงาน ที่พักอาศัย เป็นที่ตั้งของหน่วยทหาร เป็นต้น ซึ่งที่ดินเหล่านี้จะมีขอบเขต มีอาคาร สิ่งปลูกสร้าง มีรั้วล้อมรอบอย่างชัดเจน แต่พื้นที่สำหรับการฝึกส่วนมากเป็นที่ว่างเปล่า เป็นป่า มีที่ตั้งอยู่ในเขตป่า หรือ อุทยาน เป็นพื้นที่กว้างใหญ่มาก เพื่อใช้ทำการฝึกหน่วยทหารได้ทุกขนาดตั้งแต่ระดับกองร้อย การฝึกผสมเหล่า ไปจนถึง การฝึกระหว่างประเทศ (Cobra Gold) พื้นที่เหล่านี้จึงเป็นที่ที่ถูกราษฎร บุกรุก เนื่องจากจากขอบเขตของที่ดินอยู่ติด หรือ อยู่ใกล้กัน กับพื้นที่ที่อยู่อาศัย หรือ พื้นที่ทำกินของราษฎร และไม่มีรั้วล้อมรอบ จึงทำให้ง่ายต่อการบุกรุก ที่ดินของกองทัพบกที่ราษฎรบุกรุกนั้น เพิ่มขึ้นทุกปี ปัญหาดังกล่าวนี้ กองทัพบกได้พยายามแก้ไขอยู่เช่น การก่อสร้างรั้วล้อมรอบพื้นที่ฝึก การดำเนินคดีทางกฎหมายต่อราษฎรที่บุกรุก และยังมีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานราชการที่เป็นเจ้าของพื้นที่อนุญาตให้ราษฎรเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ แต่การแก้ไขปัญหา ก็เป็นเพียงการชะลอการบุกรุกลงเท่านั้น ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเด็ดขาดเบ็ดเสร็จ ก็เนื่องมาจากความไม่มีเอกภาพในการบริหารจัดการที่ดินของกองทัพบกที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการในที่ดินของกองทัพบกอยู่หลายหน่วยงานได้แก่ กรมที่ดิน, กรมธนารักษ์, กรมป่าไม้, กรมอุทยานแห่งชาติ, จังหวัด , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, การประปาส่วนภูมิภาค เป็นต้น

มณฑลทหารบกที่ 32 หน่วยปกครองดูแลพื้นที่ มีหน้าที่ในการจัดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ แก้ปัญหา และ ติดตามผลการดำเนินงานให้กับชุดดูแลพื้นที่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งดูแลพื้นที่ในส่วนที่สามารถดำเนินการได้เอง¹ มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดลำปาง ที่ดินในการปกครองของก็มีสภาพปัญหาไม่แตกต่างจากสภาพปัญหาการบุกรุกที่ดินของกองทัพบกในภาพรวมสำหรับพื้นที่จังหวัดลำปางจะมีลักษณะสภาพปัญหาดังนี้

1. การบุกรุกที่ดินของราษฎรในเขตพื้นที่ฝึกของกองทัพบกภาคที่ 3 ในพื้นที่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดลำปาง ในลักษณะบุกรุกเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัย และที่ทำกิน บางกรณีเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ราษฎรในพื้นที่ ที่ไปซื้อที่ดินต่อจากราษฎรในพื้นที่

2. การปฏิบัติราชการตามภาระหน้าที่ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการบุกเบิกที่ดิน อาทิ การนำโครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้ประชาชน ชุมชน หมู่บ้าน มีการพัฒนาตามหลักพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ การทำถนนเข้าไปยังชุมชน, การนำไฟฟ้า, การนำประปา เข้าไปยังหมู่บ้านในพื้นที่ฝัก เป็นต้น

3. ข้อกฎหมายที่หน่วยราชการแต่ละหน่วยยึดถือปฏิบัติไม่เหมือนกันบางเรื่องหน่วยราชการหนึ่งปฏิบัติได้แต่อีกหน่วยราชการหนึ่งคัดค้านว่าปฏิบัติไม่ได้กลายเป็นข้อจำกัดในการประสานงาน

ไม่ว่าลักษณะของสภาพปัญหาจะเป็นอย่างไร ในพื้นที่ไหน ก็สามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาไว้ในภาพใหญ่ได้ 2 ประการ ประการแรก คือ ที่ดินที่ถูกราษฎรบุกเบิกไปแล้วจะมีแนวทางอย่างไรที่จะนำที่ดินที่ถูกบุกเบิกไปแล้วกลับคืนมา และ จะมีแนวทางอย่างไรที่จะป้องกันไม่ให้เกิดดินถูกบุกเบิกอีก รวมถึงแนวทางการรักษาที่ดินที่ยังไม่ถูกบุกเบิก ประการที่สองคือ ข้อปฏิบัติ ข้อกฎหมายอย่างไร ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดโดยผลลัพธ์สุดท้ายคือ กองทัพบกมีที่ดินในการครอบครองของกองทัพบก เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มขีดความสามารถอำนาจกำลังรบทางบกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคง และ ยั่งยืน

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนต่อแนวทางการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ราษฎรบุกเบิกที่ดินในการปกครองของกองทัพบก ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาในเรื่องดังกล่าวนี้ ในพื้นที่ของ มณฑลทหารบกที่ 32 จังหวัดลำปางโดยกำหนดขั้นตอนการศึกษาวิจัยประกอบด้วย การรับทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและ แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ,ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นโอกาส และอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา และ แนวความคิด ทฤษฎี ที่จะใช้เป็นแนวทางอ้างอิงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

สภาพปัญหาการบุกเบิกที่ดินของกองทัพบกในพื้นที่ของ มณฑลทหารบกที่ 32 ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการปกครองอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งให้กับหน่วยบังคับบัญชาทราบตามสายงานที่ดินจนถึงกองทัพบก โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายงานประจำปี 2560 มาศึกษาเพื่อให้ทราบว่าสภาพปัญหามีอะไรบ้าง และได้พิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเช่าของราษฎรในพื้นที่ของกองทัพบก ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ โดยกรมธนารักษ์เป็นผู้ให้เช่า ซึ่งจะทำให้กองทัพบกไม่สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่นี้ได้ประกอบด้วย

-พื้นที่โรงสูบน้ำ, โรงไฟฟ้า และบ้านพักข้าราชการค่ายสุรศักดิ์มนตรี ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งมาจากราษฎรเมื่อ พ.ศ.2447 ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ ลป.1069 และ น.ส.ล.เลขที่ 84/2479 เนื้อที่ 5-1-36 ไร่ มีราษฎรที่ขอเช่ากับธนารักษ์พื้นที่ จำนวน 18 ราย

- ข้อพิจารณาจากผลการประชุมร่วม เมื่อ 29 ธ.ค.2558 ระหว่างกรมธนารักษ์ กับ กองทัพบก นั้น มีนโยบายว่าในส่วนพื้นที่ที่ทหารใช้ประโยชน์ถ้าต้องการสงวนที่ดินไว้ใช้ประโยชน์ ขอให้กรมธนารักษ์ยกเลิก/ไม่ต่อสัญญาเช่าที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และให้ กองทัพบก(มณฑลทหารบกที่ 32) ทำแผนที่ระบุขอบเขตบริเวณนั้นให้กับ ธนารักษ์พื้นที่ เพื่อนำเสนอ กรมธนารักษ์พิจารณาตามระเบียบต่อไป และหากเห็นชอบกรณีการพิจารณา บอกลีก/ไม่ต่อสัญญาให้เช่าในพื้นที่ที่กองทัพบกมีแผนการใช้ประโยชน์ก็แจ้งให้ธนารักษ์ พื้นที่ทราบก่อนอย่างน้อย 90 วัน ซึ่งธนารักษ์พื้นที่ฯ จะทำหนังสือถามหน่วยใช้ประโยชน์ ก่อนที่จะจัดสรรที่ดินให้ราษฎรเช่า²

- ตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหา ประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2549 ข้อ 5 ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุที่ประสงค์จะขอ ใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการถ้าที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้ทำ ความตกลงกับกรมธนารักษ์ แต่ถ้าที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่ในจังหวัดอื่น ให้ขอใช้ที่ราชพัสดุต่อ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ พร้อมทั้งแจ้งเหตุผลและความจำเป็นในการขอใช้ที่ราชพัสดุนั้น โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ว่าราชการจังหวัด และ ให้ทำความ ตกลงกับกรมธนารักษ์ โดยจะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุได้เมื่อได้รับอนุญาตจาก กรมธนารักษ์แล้ว³

ให้กรมธนารักษ์พิจารณาอนุญาตให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทาง ราชการได้ตามความจำเป็น โดยผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุต้องเข้าทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุดตาม วัตถุประสงค์ที่ขออนุญาตภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ได้รับอนุญาต และกรมธนารักษ์ จะกำหนดเงื่อนไขอื่นตามที่กรมธนารักษ์เห็นสมควรก็ได้⁴

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุญาตให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุใช้ที่ราชพัสดุในกรณีดังต่อไปนี้ ได้ โดยไม่ต้องทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ก่อน แต่เมื่ออนุญาตให้ใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าว แล้ว ให้สำนักงานธนารักษ์พื้นที่แจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบทันที⁵

(1) การขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นการชั่วคราว ในกรณีที่มีความจำเป็นและเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ ในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัย⁶

(2) การขอใช้ที่ราชพัสดุเพื่อก่อสร้างที่ทำการหรือบ้านพักหรือกิจการสาธารณูปโภคตาม หลักเกณฑ์ที่กรมธนารักษ์กำหนด⁷

2. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเอกสารสิทธิ์กำหนดแนวเขตไม่ชัดเจน

2.1 พื้นที่ สำนักงานขนส่ง มณฑลทหารบกที่ 32 และ กองร้อยสารวัตรทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นที่ราชพัสดุมีหลักฐานเป็นทะเบียนที่ราชพัสดุ ลป.1058 น.ส.ล.เลขที่ 86/2479 เนื้อที่ 17-1-72 ไร่ แนวเขตที่ดินไม่ชัดเจน เนื่องจากเอกสารสิทธิ์ น.ส.ล.ออกมามาตั้งแต่ พ.ศ.2479

- ผลการพิจารณาให้ทำการรังวัด สอบเขตที่ดิน เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมธนารักษ์ และให้ที่ดินจังหวัดดำเนินการสอบเขตเพื่อออกเป็นเอกสารสิทธิ์ในที่ดินใหม่⁸

2.2 พื้นที่ สำนักงานและบ้านพักข้าราชการ มณฑลทหารบกที่ 32 และ กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 17 ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นที่ดินของรัฐปกครองเป็นของหลวงมาแต่เดิม และซื้อเพิ่มเติมจากราชฎูร 5 ราย เมื่อ 2447 มีหลักฐานเป็นทะเบียนที่ราชพัสดุ ลป.1059 และ น.ส.ล.เลขที่ 85/2479 เนื้อที่ 226-2-60 ไร่แนวเขตที่ดินไม่ชัดเจน เนื่องจากเอกสารสิทธิ์ น.ส.ล.ออกมามาตั้งแต่ พ.ศ.2479

- ผลการพิจารณาให้ทำการรังวัด สอบเขตที่ดิน เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมธนารักษ์ และให้ที่ดินจังหวัดดำเนินการสอบเขตเพื่อออกเป็นเอกสารสิทธิ์ในที่ดินใหม่⁹

2.3 พื้นที่ มณฑลทหารบกที่ 32 เป็นที่ตั้งสนามยิงปืนสมัยสงครามเอเชียบูรพามีหลักฐานเป็นทะเบียนที่ราชพัสดุ ลป.1072 น.ส.ล.เลขที่ 194/2482 เนื้อที่ 29-1-89 ไร่ โดยเมื่อ พ.ศ.2535 ได้ทำการรังวัดสอบเขต น.ส.ล.ได้เนื้อที่ 27-1-94 ไร่ และ พ.ศ.2548 ได้ทำการรังวัดสอบเขตอีกครั้ง ปรากฏว่าได้เนื้อที่ใหม่เป็น 29-3-89 ไร่ และได้แก้ไขรูปแปลงแผนที่ แนบท้าย น.ส.ล. โดยผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง อนุมัติตามคำสั่ง ลป.ที่ 764/48 ลง 19 เม.ย.48 ต่อมาในปี พ.ศ.2551 กองทัพบกได้ทำการก่อสร้างรั้ว แต่ราชฎูรคัดค้าน 1 ราย เนื่องจากรั้วที่ก่อสร้างไปทับพื้นที่ของตนเอง ต่อมาราชฎูรรายนี้ได้ขายสิทธิ์ให้กับ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ จึงทำให้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นโจทยยื่นฟ้อง กองทัพบก ในข้อกล่าวหาว่า ได้ทำรั้วลวดหนามรูก้าในเขตพื้นที่ของโจทย เนื้อที่ 216 ตารางวา ทับที่ดินทำกินของราชฎูรที่นำมาจำนองไว้กับธนาคารฯ และถูกยึดเป็นของธนาคาร โฉนดที่ดิน เลขที่ 131601/40 เนื้อที่ 2-2-61 ไร่ ผลการพิจารณา ปัญหานี้ได้เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายแล้ว จึงขึ้นอยู่กับ การต่อสู้ในชั้นศาล¹⁰

3. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ฝัก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กองทัพบกขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้(เพื่อเป็นที่ตั้งหน่วยทหาร กองร้อยฝักรบพิเศษที่ 3 และเป็นพื้นที่ฝักทางยุทธวิธีของ

กองทัพบกที่ 3 อยู่ในเขตตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เนื้อที่ 45,156 -1-00 ไร่ ดังนี้

3.1 ภายในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีราษฎรอาศัยทำกินมาก่อนที่กองทัพบกขอใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้ จำนวน 4 หมู่บ้าน เนื้อที่ประมาณ 2,379-0-00 ไร่ ประกอบด้วย บ้านท่าสีจำนวน 79 แปลง เนื้อที่ประมาณ 708 ไร่, บ้านปางผักหละจำนวน 14 แปลง เนื้อที่ประมาณ 159 ไร่, บ้านจำปุย จำนวน 106 แปลง เนื้อที่ประมาณ 709 ไร่ และ บ้านห้วยตาด จำนวน 61 แปลง เนื้อที่ประมาณ 461 ไร่

3.2 สภาพปัญหาในพื้นที่ ที่หน่วยงานราชการดำเนินการไปตามข้อกำหนดแต่กลายเป็นบุกรุกที่ดินของกองทัพบก จากกรณี ราษฎร 1 ราย คือนายอนุวัตร ภูวเศรษฐ์ เจ้าของที่ดินแปลง นส.3 ก.เลขที่ 2965 เนื้อที่ 27-3-30 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ซื้อต่อจากราษฎรตามกฎหมาย แต่มีแนวเขตไม่ชัดเจน จึงทำให้มีเนื้อที่บางส่วนทับซ้อนกับพื้นที่ของกองทัพบก และต่อมาราษฎรดังกล่าว ได้พยายามจะขออนุญาตที่ดิน และมณฑลทหารบกที่ 32 จึงได้มีหนังสือคัดค้านการออกโฉนดที่ดิน แต่เจ้าของที่ดินก็สามารถดำเนินการต่อได้ เนื่องจากอธิบดีกรมที่ดิน และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดลำปาง(กบร.จังหวัดลำปาง) เคยให้ความเห็นชอบในการออก นส.3 ก.และ กรมที่ดินยืนยันว่า นส.3 ก. เป็นเอกสารที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ในขณะที่เดียวกันเรื่องดังกล่าวกรมป่าไม้ในฐานะเจ้าของพื้นที่ก็ได้เคยคัดค้านในการตรวจสอบการออก นส.3 ก. ว่าที่ดินแปลงดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่เมาะ คณะทำงานประสานการจัดการที่ดินของกองทัพบก มอบหมายให้ มณฑลทหารบกที่ 32 ประสานงานกับสำนักงานอัยการ และ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 เรื่องการดำเนินการฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อเสนอ กองทัพบกพิจารณาอนุมัติต่อไป¹¹

สรุปสภาพปัญหาที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าการแก้ไขปัญหา กองทัพบก หรือ หน่วยทหารที่เป็นหน่วยปกครองในแต่ละพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวของตัวเอง จะต้องมีการประสานงานการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยราชการต่าง ๆ ดังนี้

- **คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.)** ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน ของรัฐ พ.ศ.2545 ข้อ 4 “ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท เช่น ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ เป็นต้น¹² ดังนั้น “ที่ดินของรัฐ” ตามระเบียบฯ ดังกล่าวจึงหมายถึง สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งรวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือ สงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ตามนัยมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น

1. ที่ดินรกร้างว่างเปล่า หมายถึง เฉพาะที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันในสถานะที่ยังคงเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า เป็นต้นว่าที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่จัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา 10 และมาตรา 11 กับจัดให้สัมปทาน ให้ หรือให้ใช้ที่ดิน ตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินสำหรับที่ดินรกร้างว่างเปล่านอกจากนี้ประชาชนอาจได้สิทธิตามกฎหมายที่ดิน ตามนัยมาตรา 1334 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ ทะเลสาบ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ป่าช้าสาธารณะ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยการสงวนหวงห้ามหรือไม่ก็ตาม
3. ที่ดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ที่ราชพัสดุ
4. ที่ป่าไม้ เป็นต้นว่า ที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ที่ป่าสงวนแห่งชาติที่อุทยานแห่งชาติ ที่ป่าชายเลน พื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่า¹³

และมีมาตรการในขอบเขตอำนาจในการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ ดังนี้

1. การพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ ต้องมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับที่ดินแปลงนั้น ซึ่งแสดงว่าได้ครอบครองทำประโยชน์อย่างต่อเนื่องมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ ดังนี้
 - 1.1 เอกสารที่ทางราชการทำขึ้นและพิสูจน์ได้ว่าเป็นเอกสารซึ่งลงวันที่ก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ หรือ
 - 1.2 เอกสารที่ทางราชการทำขึ้นและพิสูจน์ได้ว่าเป็นเอกสารซึ่งลงวันที่ภายหลังการเป็นที่ดินของรัฐ แต่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (วันที่ 1 ธันวาคม 2497) โดยเอกสารดังกล่าวมีข้อความแสดงว่าได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินแปลงนั้นมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ
 - 1.3 พยานหลักฐานอื่นนอกจากข้อ 1.1 หรือ 1.2 เช่น ส.ค.1 หรือพยานบุคคล เป็นต้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานนั้นมีส่วนสนับสนุนคำกล่าวอ้างว่ามีการครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ ให้ดำเนินการอ่านภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ที่ถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังจากเป็นที่ดินของรัฐ หากปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ในภาพถ่ายทางอากาศ จึงจะเชื่อตามพยานหลักฐานอื่นนั้น
2. เมื่อได้พิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินตาม ข้อ 1 แล้ว ปรากฏว่ามีการครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินภายหลังการเป็นที่ดินของรัฐ ให้ กบร.จังหวัด แจ้งผลการพิสูจน์สิทธิดังกล่าวให้บุคคลที่ครอบครองที่ดินทราบภายในกำหนด 30 วันทำการ และแจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินของรัฐดำเนินการ ดังนี้

2.1 กรณีที่ผู้ครอบครองที่ดินมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ให้แจ้งเจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการ ตามมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2.2 กรณีที่ผู้ครอบครองที่ดินได้ยื่นคำขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้ยื่นคัดค้านการ ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต่อเจ้าพนักงานที่ดิน เพื่อให้ดำเนินการสอบสวนเปรียบเทียบ ตามมาตรา 60 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2.3 กรณีที่ผู้ครอบครองที่ดินไม่มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และไม่ได้ยื่น คำขอออกหนังสือ แสดงสิทธิในที่ดิน ให้ดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบต่อไป

3. เมื่อได้พิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินตามข้อ 1 แล้ว ปรากฏว่ามีการครอบครองทำ ประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ ให้ กบร.จังหวัด แจ้งผลการพิสูจน์สิทธิ ดังกล่าวให้บุคคลที่ครอบครองที่ดินทราบภายในกำหนด 30 วันทำการ และแจ้งให้ หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินของรัฐดำเนินการ ดังนี้

3.1 กรณีหน่วยงานของรัฐดังกล่าวเห็นด้วยกับมติของ กบร. จังหวัด ให้แจ้งเจ้าพนักงาน ที่ดินจังหวัดดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบต่อไป

3.2 กรณีที่หน่วยงานของรัฐดังกล่าวไม่เห็นด้วยกับมติของ กบร.จังหวัดให้พิจารณา ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป¹⁴

- **กรมธนารักษ์** มีหน้าที่ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 มาตรา 4 ที่ ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

1. ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดย ประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

2. อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันเป็น ต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือ ว่าเป็นที่ราชพัสดุ¹⁵

- **กรมที่ดิน** มีภารกิจตามประมวลกฎหมายที่ดิน ดังนี้

1. การดำเนินงานออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้ราษฎร

2. ให้บริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน และอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น

3. รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดิน สาธารณประโยชน์และในที่ราชพัสดุ

4. การรังวัดและทำแผนที่

5. จัดที่ทำกินให้ประชาชนตามประมวลกฎหมายที่ดิน¹⁶

ความหมายตามประมวลกฎหมายที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 1 นั้น ได้บัญญัติความหมายของ คำว่า“ที่ดิน” ไว้ว่า หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้ความหมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

สวน “สิทธิในที่ดิน” ตามความหมายของประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ มี ๒ ประการ คือ กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง

1 กรรมสิทธิ์ หมายถึง ความเป็นเจ้าของ ซึ่งบุคคลอาจเป็นเจ้าของที่ดินได้โดย การมีกรรมสิทธิ์โดยรัฐจะออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ให้

2 สิทธิครอบครอง หมายถึง สิทธิครอบครองในฐานะเป็นเจ้าของ โดยการ ทำประโยชน์หรือการถือครอง แต่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ โดยรัฐจะออกหนังสือรับรอง การทำประโยชน์หรือหลักฐานที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้

- **กรมป่าไม้** จะเกี่ยวข้องกับกองทัพบกในลักษณะที่กองทัพบกขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อเป็นที่ตั้งหน่วยทหาร และ เป็นพื้นที่ฝึกหน่วยทหารขนาดใหญ่¹⁷ โดยกองทัพบกจะต้องทำหนังสือขอใช้ประโยชน์ตามระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2548 นั้นหมายความว่า กองทัพบกมีสิทธิครอบครองในพื้นที่ดินที่ขอใช้ประโยชน์ หากกรมป่าไม้ประสงค์จะขอคืนพื้นที่บางส่วนก็สามารถกระทำได้เพราะกรมป่าไม้มีกรรมสิทธิ์ในที่นั้น ๆ

- **กรมธนารักษ์** มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบกในเรื่อง ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ให้ใช้จัดประโยชน์ จัดทำนิติกรรม และดำเนินการในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 โดยทำหน้าที่ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ

ทะเบียนที่ราชพัสดุ คือเอกสารที่ทางราชการโดยกรมธนารักษ์กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นสำหรับใช้ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ เพื่อประโยชน์ในการปกครองดูแล บำรุงรักษา โดยได้จำแนกทะเบียนที่ราชพัสดุตามลักษณะการใช้ประโยชน์เป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) ทะเบียนทั่วไป สำหรับขึ้นทะเบียนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของรัฐซึ่งปลูกเสร็จอยู่ในที่ดินของรัฐ ประเภทที่เป็นทรัพย์สินธรรมดา หรือ ประเภทที่เป็นทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์สำหรับแผ่นดิน โดยเฉพาะ 2) ทะเบียนเอกชน สำหรับขึ้นทะเบียนสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งปลูกสร้างอยู่บนที่ดินที่มีใช้เป็นที่ราชพัสดุ 3) ทะเบียนอุตสาหกรรม สำหรับขึ้นทะเบียนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประโยชน์ เพื่อการอุตสาหกรรม 4) ทะเบียนสาธารณะ สำหรับขึ้นทะเบียนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประโยชน์สาธารณะประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน¹⁸

จากข้อความดังกล่าวที่ดินของกองทัพบกบางส่วนจึงถูกขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ ดังนั้น หากมีพื้นที่ไหนที่กรมธนารักษ์ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ ก็สามารถกระทำได้ในลักษณะทำหนังสือสอบถามมาที่กองทัพบกผ่านหน่วยมณฑลทหารบกในพื้นที่ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากองทัพบกตอบปฏิเสธ ถึงอย่างนั้นก็ตามกรมธนารักษ์โดยกระทรวงการคลัง ก็ยังคงมีกรรมสิทธิ์ ในที่ดินนั้น และหากกองทัพบกไม่นำที่ดินที่มีอยู่นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แน่นอนว่ากองทัพบกจะต้องเสียที่ดินนั้นให้กับกรมธนารักษ์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคต

จากกรณี สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ลำปางแจ้งว่ากองทัพบกได้ครอบครองที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ลป 1057 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เนื้อที่ 5-2-71.2 ไร่ เพื่อใช้ในราชการทหารนั้น สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ลำปางขอแจ้งว่าเพื่อสนับสนุนนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ โครงการบ้านสวัสดิการสำหรับข้าราชการ โครงการบ้านคนไทยประชารัฐ โครงการบ้านมั่นคง เป็นต้น ดังนั้น จึงขอความกรุณากองทัพบกได้โปรดพิจารณาส่งคืนที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว¹⁹

- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** จะเกี่ยวข้องกับกองทัพบกในลักษณะที่หน่วยงานเหล่านั้นเข้าไปก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ที่กองทัพบกขอใช้ประโยชน์การดำเนินการในลักษณะนี้ เสมือนสนับสนุนให้ราษฎรง่ายต่อการบุกรุกที่ดินที่กองทัพบกขอใช้ประโยชน์ทางอ้อม

จากกรณี องค์กรการบริหารส่วนตำบลบ้านดง ได้ขอใช้เงินจากกองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทำโครงการชุมชนของตำบลบ้านดง ประจำปีงบประมาณ 2559 โดยมีโครงการดังนี้

1. โครงการก่อสร้างวางระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมฝापิด บ้านจำปุย จุดที่ 1
2. โครงการก่อสร้างวางระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมฝापิด บ้านจำปุย จุดที่ 2
3. โครงการก่อสร้างและซ่อมแซมถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก บ้านจำปุย
4. โครงการก่อสร้างถนนหินคลุกอัดแน่นสายห้วยแม่เมาะ ชุมชนห้วยตาด บ้านจำปุย
5. โครงการก่อสร้างถนนหินคลุกอัดแน่นสายทางเข้าชุมชนปงผักหละ บ้านจำปุย
6. โครงการก่อสร้างถนนแอสฟัลท์ติกคอนกรีต บ้านจำปุย (ห้วยตาด)²⁰

- **กองทัพบก** ในฐานะเป็นหน่วยใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการตามที่กล่าวมาแล้วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นที่กองทัพบกจะต้องออกกฎระเบียบ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานของหน่วยใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และ หน่วยปกครองที่ดิน คือ ระเบียบกองทัพบก ว่าด้วย การปกครองและวิธีการจัดการที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2527²¹

เป็นระเบียบที่หน่วยทหารยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน และ พบว่ามีข้อบกพร่องของระเบียบเนื่องจากความไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ดินของกองทัพบกในปัจจุบัน เนื่องจากระเบียบดังกล่าวมิได้ระบุ แนวทาง ขั้นตอน การปฏิบัติต่อปัญหากรณีที่ดินของกองทัพบกถูกรุกไว้จึงทำให้หน่วยปกครองที่ดิน และ หน่วยใช้ประโยชน์ไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไร

กองทัพบกจึงได้ร่างระเบียบขึ้นมาใหม่และให้ยกเลิกระเบียบเดิมซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ.2561) ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างระเบียบใหม่ ใช้ชื่อระเบียบว่า ระเบียบกองทัพบกกว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดินของกองทัพบก พ.ศ.....โดยสรุปมีสาระสำคัญของระเบียบใหม่ดังนี้

นโยบายที่ดินของกองทัพบก

ดูแลรักษาที่ดินกองทัพบก ให้สามารถใช้ได้ตามภารกิจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้ความเข้มงวดกับการมีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน ป้องกันการบุกรุกที่ดินโดยการกำหนดแนวเขตที่ดินของ กองทัพบกให้ชัดเจน ดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

การบริหารจัดการด้านที่ดิน หรือ หลักการปฏิบัติงานด้านที่ดินที่สำคัญ ดังนี้

1. การบริหารจัดการที่ดินของกองทัพบกในทุกระดับหน่วย ให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหารจัดการที่ดินของหน่วย
2. ให้ความเข้มงวดต่อการขออนุญาตหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินในที่ดินของกองทัพบก เพื่อแสดงความเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น ขออนุญาตหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงหรือโฉนดที่ดินในที่ราชพัสดุ กรณีไม่สามารถขออนุญาตหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงหรือโฉนดที่ดินแปลงใหญ่ได้ให้ขออนุญาตเป็นแปลงเล็กไปก่อน เท่าที่ไม่มีการคัดค้านและความสามารถด้านงบประมาณ สำหรับแปลงที่ดินที่มีโฉนดที่ดินแล้วไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ส่วนแปลงที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินให้ดำเนินการขออนุญาตโฉนดที่ดินต่อไป
3. การขอใช้ประโยชน์ในที่ดินจากส่วนราชการอื่น เช่น ขอใช้ที่สาธารณประโยชน์หรือที่ป่าสงวนแห่งชาติ หน่วยของกองทัพบกที่มีความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว ต้องตรวจสอบก่อนว่าเป็นที่ดินของรัฐประเภทใด ให้เสนอความต้องการใช้ที่ดินดังกล่าวมายังกองทัพบกตามสายงานที่ดิน พร้อมเหตุผลความจำเป็นโดยละเอียด ทั้งนี้ ให้เสนอในจำนวนเนื้อที่ที่มีความจำเป็นเท่านั้น
4. เมื่อหน่วยต่าง ๆ ของกองทัพบกได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดินให้เสนอความต้องการหลักเขตที่ดินไปยังกรมยุทธโยธาทหารบก โดยเสนอเรื่องผ่านหน่วย

ปกครองที่ดิน และให้เสนอความต้องการก่อสร้างรั้วลวดหนามแสดงแนวเขตและป้องกันการบุกรุกที่ดินของหน่วยต่อไป โดยให้ความเร่งด่วนกับที่ตั้งหน่วยและพื้นที่ฝักตามลำดับ ทั้งนี้กองทัพอากาศต้องพิจารณากำหนดความเร่งด่วนของที่ตั้งหน่วยและพื้นที่ฝัก ที่จะเสนอความต้องการงบประมาณก่อสร้างรั้ว และเมื่อยังไม่มียกงบประมาณก่อสร้างรั้วให้ปลูกต้นไม้หมายแนวไปก่อน

5. หน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ในที่ดินทุกแปลงโดยแบ่งการใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมของสภาพที่ดิน และทำเลที่ตั้ง ได้แก่

5.1 พื้นที่ตั้งหน่วยและสาธารณูปโภค หมายถึง พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของอาคารที่ทำการของหน่วยทหาร ตลอดจนที่ตั้งของระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สนามฝึกสำหรับใช้ฝึกภายในที่ตั้งหน่วย และให้รวมถึงพื้นที่ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ของกรมการสัตว์ทหารบก

5.2 พื้นที่ฝัก หมายถึง พื้นที่สำหรับใช้ในการฝึกภาคสนามนอกที่ตั้งหน่วย

5.3 พื้นที่เพื่อสวัสดิการของหน่วย หมายถึง พื้นที่สำหรับใช้ดำเนินการโครงการสวัสดิการตามระเบียบกองทัพบก ว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในกองทัพบก ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น

5.4 พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง พื้นที่ที่หน่วยจัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวภายในหน่วยทหาร รวมถึงพื้นที่ที่หน่วยใช้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการเสริมสร้างสุขภาพให้กับกำลังพลของหน่วยและประชาชนทั่วไปด้วย

5.5 พื้นที่สนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหมายถึง พื้นที่ที่หน่วยได้จัดสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่แล้ว และพื้นที่ที่หน่วยเตรียมไว้สำหรับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในอนาคต

5.6 พื้นที่ที่ส่วนราชการนอกกองทัพบกใช้ประโยชน์ หมายถึง พื้นที่ในความครอบครองของกองทัพบก ซึ่งมีส่วนราชการภายนอกกองทัพบก เช่น กระทรวงกลาโหม, กองทัพอากาศ, กองทัพเรือ, กองทัพอากาศ หรือส่วนราชการอื่น ๆ มาขอใช้ประโยชน์ โดยกองทัพบกอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่แล้ว (ไม่ได้ส่งคืนกรมธนารักษ์)

5.7 พื้นที่ที่ราษฎรบุกรุก และจัดให้ราษฎรเช่าแล้ว หมายถึง พื้นที่ที่ราษฎรบุกรุก โดยราษฎรยอมรับว่าบุกรุกและยินยอมเช่าที่ดินกับทางราชการแล้ว

5.8 พื้นที่ที่ราษฎรบุกรุก ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิ์ หมายถึง พื้นที่ที่ราษฎรบุกรุก โดยราษฎรไม่ยอมรับว่าบุกรุก จึงต้องดำเนินการพิสูจน์กรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าว

5.9 พื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่ใช้ดำเนินสวัสดิการเชิงธุรกิจ และอื่น ๆ

6. กองทัพบกไม่มีความประสงค์ที่จะนำที่ดินของราษฎรที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายมาเป็นของกองทัพบก กรณีราษฎรมีเอกสารสิทธิเป็นโฉนดที่ดิน หรือ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่อยู่ในที่ดินของกองทัพบกห้ามกำลังพลของกองทัพบกดำเนินการ อันเป็นการขัดขวางหรือห้ามการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของราษฎรดังกล่าว ให้หน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดินตรวจสอบว่าเอกสารสิทธิดังกล่าวออกโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือเป็นการออกเอกสารสิทธิทับซ้อนในที่ดินของกองทัพบก โดยมีหนังสือแจ้งเจ้าพนักงานที่ดินในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริง และขอตรวจสอบสารระบบที่ดินซึ่งการได้มาของเอกสารสิทธิ หากเป็นที่ราชพัสดุให้แจ้งธนารักษพื้นที่ทราบด้วย แล้วรายงานกองทัพบกเพื่อทราบตามสายงานที่ดิน และ เสนอเรื่องให้คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัด (กปร.จังหวัด) เพื่อพิสูจน์สิทธิและหรือเข้าสู่กระบวนการทางศาล

7. การป้องกันและแก้ไขการบุกรุกที่ดินของกองทัพบก ต้องดำเนินการควบคู่กันไป หน่วยต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ ตามขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม ตามระเบียบคำสั่งของกองทัพบก และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ใช้หลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ควบคู่กันไป ทั้งนี้ หน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินด้วยการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การลาดตระเวนและเฝ้าตรวจ การฝึกการปักป้ายแสดงความเป็นเจ้าของที่ดิน จัดชุดมวลชนสัมพันธ์กับราษฎรในพื้นที่

8. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของกองทัพบก เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดิน หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้ประสานหน่วยปกครองที่ดินเพื่อขอทราบแนวทางปฏิบัติ และ/หรือ ขอความช่วยเหลือ กรณีหน่วยปกครองที่ดินไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็ให้รายงานกองทัพบกเพื่อร่วมพิจารณาดำเนินการ หากไม่สามารถดำเนินการได้หรือเกินอำนาจให้รายงานกองทัพบกผ่านกรมยุทธโยธาทหารบก

9. กรณีราษฎรร้องเรียนขอความเป็นธรรมไปยังหน่วยงานต่าง ๆ อ้างว่าได้รับความเดือดร้อนจากการที่หน่วยของกองทัพบกเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน ผู้บังคับหน่วยต้องให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น และการชี้แจงต้องมีเหตุผลเป็นไปตามข้อกฎหมาย

10. การให้ความเห็นชอบให้เช่าที่ดินราชพัสดุในที่ดินของกองทัพบก กรณีแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน หน่วยของกองทัพบกต้องพิจารณาให้รอบคอบเหมาะสม ไม่เกื้อกูลต่อการบุกรุกในอนาคต

11. ผู้บังคับหน่วยต้องให้ความสนใจเรื่องที่ดินเพิ่มมากขึ้น เน้นย้ำเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านที่ดินของหน่วยศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานด้านที่ดินเพิ่มเติม

12. การดำเนินการใดๆ ที่มีผลผูกพันถึงที่ดินของกองทัพบก ผู้บังคับหน่วยจะต้องได้รับอนุมัติ และ/หรือ มอบอำนาจจากผู้บัญชาการทหารบกก่อน

ประเภทที่ดินของกองทัพบก

ที่ดินซึ่งอยู่ในปกครองดูแลของกองทัพบกแบ่งได้เป็น 4 ประเภทตามลักษณะการได้มาประกอบด้วย

1. ที่ดินที่กองทัพบกครอบครองมาแต่เดิมหมายถึง ที่ดินที่หน่วยของกองทัพบกครอบครอง โดยการใช้เป็นที่ตั้งหน่วยและใช้เป็นสนามฝึกมาแต่โบราณ โดยมีได้ดำเนินการหวงห้ามหรือขอสงวนแต่ประการใด

2. ที่ดินหวงห้ามและที่ดินที่ขอสงวน

2.1 ที่ดินหวงห้าม คือ ที่ดินที่ได้มา โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๗๘ โดยการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ต่าง ๆ เช่น พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่อำเภอเมือง-กาญจนบุรี อำเภอวังขนาย อำเภอบ้านทวน และอำเภอวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2481และต่อมาในปี พ.ศ.2506กระทรวงมหาดไทยมอบให้กองทัพบกดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่ดินหวงห้ามเพื่อประโยชน์ในราชการทหารจำนวน 12 แปลง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลง 31 ตุลาคม 2506 เรื่อง มอบหมายให้กองทัพบกมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐ

2.2 ที่ดินที่ขอสงวน คือ ที่ดินที่ขอสงวนไว้ใช้ในราชการทหารตามอำนาจของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.2478 ถูกยกเลิกในปี พ.ศ.2497

3. ที่ดินที่ขอใช้จากส่วนราชการอื่นหมายถึง ที่ดินที่กองทัพบกขอใช้ที่สาธารณประโยชน์จากกระทรวงมหาดไทยและขอใช้ที่ป่าสงวนแห่งชาติจากกรมป่าไม้ ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ส.ป.ก.) เพื่อใช้เป็นที่ตั้งหน่วยหรือพื้นที่ฝึก หรือได้รับอนุญาตให้ใช้จากหน่วยงานอื่น

4. ที่ดินเช่า, ซื้อ, แลกเปลี่ยน, โอน, เวนคืน และได้รับบริจาคหมายถึง ที่ดินที่กองทัพบกขอเช่า, ซื้อ, แลกเปลี่ยน, โอน, เวนคืน และได้รับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือเอกชน เพื่อใช้ประโยชน์ทางราชการทหาร

บทสรุปของสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยราชการเจ้าของที่ดิน อาทิเช่น กรมป่าไม้ ที่ได้ให้กองทัพบกใช้ประโยชน์ , กรมธนารักษ์และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่, กรมที่ดินและสำนักงานที่ดินจังหวัด , หน่วยราชการที่มีหน้าที่ในการพัฒนาและดูแลระบบพื้นฐานให้กับประชาชน เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, การประปาส่วนภูมิภาค และ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นต้น จะเห็นว่ากองทัพบกไม่มีเอกภาพในการดูแลที่ดินของตนเองเลย ถึงแม้ว่าจะออกระเบียบมารองรับการปฏิบัติก็ตาม トラบใดที่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องยังมีสิทธิต่อการดำเนินการในที่ดิน
2. ที่ดินของกองทัพบกที่ยังคงมีสภาพปัญหาผูกพันอยู่กับราษฎร และหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ สุดท้ายก็ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาตีความของศาล ซึ่งศาลก็จะพิจารณาไปตามพยานหลักฐาน ดังนั้น ที่ดินที่อยู่ในคดีความก็มีสิทธิที่จะตกเป็นของราษฎรได้ และ การที่จะนำที่ดินที่ถูกบุกรุกไปแล้วกลับคืนมาก็จะใช้เวลานาน และอาจเสียที่ดินไปอย่างถาวร ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่ากองทัพบกไม่มีเอกภาพต่อสิทธิในที่ดินของตนเองที่ชัดเจน ไม่มีสิทธิเด็ดขาดทางกฎหมาย
3. การดูแลรักษาที่ดินของกองทัพบกที่ยังไม่ได้ถูกบุกรุกนั้น ในปัจจุบันทำได้แต่เพียงการสร้างรั้วซึ่งก็ยังไม่เรียบร้อย ไม่มีเขตปักแนวรั้วที่ชัดเจน และ การทำข้อตกลงกับราษฎรในพื้นที่ องค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงมาตรการป้องกันเท่านั้น

ข้อพิจารณา

จากสภาพปัญหาการบุกรุกที่ดินของกองทัพบกในพื้นที่ของ มณฑลทหารบกที่ 32 และการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ก็เป็นเพียงลักษณะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การดำเนินคดีทางกฎหมายต่อผู้บุกรุก, การก่อสร้างแนวรั้วล้อมรอบ รวมถึงการจัดกำลังทหารเป็นชุดปฏิบัติการเข้าทำการลาดตระเวนป้องกัน ป้องปราม ก็ยังคงปรากฏการบุกรุกในลักษณะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง การบริหารจัดการพื้นที่ยังขาดเอกภาพ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ซึ่งในบางกรณีกองทัพบกต้องเสียพื้นที่ไปเพราะหน่วยเจ้าของพื้นที่ที่อนุญาตให้กองทัพบกใช้ประโยชน์นั้น ยินยอมให้ส่วนราชการอื่น หรือ นิติบุคคล หรือ บุคคล เข้าไปใช้ที่ดินบางส่วนได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ถึงแม้ว่ากองทัพบกได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานประสานการจัดการที่ดินของกองทัพบก และออกระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้หน่วยทหารมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา แต่ก็เชื่อได้ว่ายังคงมีสภาพปัญหาในลักษณะนี้ต่อไป トラบใดที่กองทัพบกยังไม่เป็นเจ้าของที่ดินเสียเอง (มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน)

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่าตราบไต่ที่ดินที่ยังไม่ใช้ของกองทัพบกอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นที่ดินที่กองทัพบกขอใช้ประโยชน์เช่น ขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้ ที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ เป็นต้น ตราบนั้นก็ยังคงมีปัญหาการขาดเอกภาพต่อการบริหารจัดการที่ดินเนื่องจาก กรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มี ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของกองทัพบกเมื่อนำมาวิเคราะห์ก็จะเห็นแนวทางการปฏิบัติของกองทัพบกที่จะทำให้สภาพปัญหาการวิจัยที่กำหนดขึ้นได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. กองทัพบกจะต้องมีสิทธิในที่ดินของตนเองอย่างเบ็ดเสร็จ โดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นพระราชกำหนด บอกว่าพื้นที่ใดเป็นของกองทัพบกที่ใช้สำหรับการปฏิบัติการทางทหาร เป็นพื้นที่ด้านความมั่นคง หากมีใครบุกรุกจะต้องถูกดำเนินคดีได้รับโทษสูง ให้จัดทำแนวรั้วและสอบเขตให้ชัดเจน
2. สำหรับพื้นที่ที่ถูกบุกรุกไปแล้วก็เร่งดำเนินการตามข้อกฎหมายให้ได้ช้อยติโดยเร็ว และค่อยประกาศพื้นที่ที่ได้คืนมาเพิ่มเติมทีหลัง สำหรับพื้นที่ไหนที่มีราษฎรอาศัยอยู่ ก็ให้จัดหาที่อยู่อาศัยให้ใหม่ในพื้นที่อื่น นอกเขตพื้นที่ด้านความมั่นคงของกองทัพบก
3. หน่วยราชการใดที่ต้องการขอใช้ประโยชน์ เพื่อวิจัยหรือทำกิจกรรมด้านความมั่นคง , ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะต้องขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเท่านั้น
